

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția
Strada Buzeghi 42
Administrația
Strada Regală, 6.
BUCUREȘTI

Director: N. IORGA
Redactori: { St. O. Iosif,
M. Sadoveanu și
I. Scurtu.

ABONAMENTUL ANUAL
În țară . . . 10 lei
În străinătate 12 »

ÎN AMINTIREA LUI ALECSANDRI

*«Întinde cu mîndrie aripelile-ți ușoare,
«O, sufletul micuț vesel, o suflet fericit!» !...*

V. ALECSANDRI.

I.

Gerul care amorțise lunca albă din Mircești
Vede sulii lungi de raze și lumînă la ferești,
Și, ca'n ciuda lui și-a nopții, și a oarelor târzii,
Strălucește înnăuntru fața mîndrei poezii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cu-o zîmbire fermecată scrie visătorul bard,
Pe cînd lemnele din sobă vesel pîlpiesc și ard...
Nu 'nțelege multe gerul, nici surisu-î de 'mpărat,
Dar îi lasă flori de ghiață, și se duce 'nșiorat.

II.

Abătîndu-se durerea pe la lunca din Mircești,
Jutîlni odată casa cu lumină la ferești,
Unde'n ciuda ei, și-a nopții, și a oarelor tîrzii,
Strălucia, zîmbind cu farmec, fața mîndrei poezii;

Mult a stat, privind la bardul cel alît de fericit,
Și ea, care-i fără milă, ca de milă s'a oprit:
Nu 'nțelese 'nduioșarea-î, dar un gînd o îngrozi:
Mîngîierea cîtor inimi nu s'ar sînge într'o zi?..

Și durerea 'nduioșată, apucînd pe altă cale,
Lasă bardului zîmbirea, și'ncîntarea mușei sale.

III.

Gerul și durerea cruță, moartea însă nici-odată,
 Și izvorul poeziei de supt fruntea 'ncununată, —
 Ca izvoarele de apă care răcoresc pământul, —
 A secat pe totdeauna, — și-l acopere mormîntul.

Supt pământ sînt întunec strălucitele comoare,
 Ce-ar fi fost să fie încă mîngîieri desfătătoare;
 Dar tăcere!... Peste groapă-î, peste vremuri, peste soartă,
 Trec în zbor cîntări măiestre, care zîmbetul său poartă.

E aceiași linereță, mîndre aripe ușoare,
 Suflet vesel ce 'ncălzește, limpezime de izvoare,
 Și, cînd zîmbetul colindă largul țerilor romîne,
 Pare-o stea ce scînteiază și de-apururea rămîne.

O. CARP.

 BCU Cluj / Central University Library Cluj

Risipa bogăfiilor artistice

— CARTOANELE PICTORILOR NOȘTRI —

Pictura românească din cele d'întăiu timpuri ale «occidentalizării» noastre e represintată în Palatul Artelor de la Exponziție aproape numai prin multele, nesfirșit de multele, deosebitele și cu totul inegalele pînze ale conștiinciosului muncitor și omului de gust care a fost Teodor Aman. Abia ici și colo descoperi, dacă ai fost înștiințat de înmăinte, cîte un tablou de vre unul din contemporanii lui. D. comisariu-general dr. Istrati, care-și are gusturile în toate privințele și stăpînește strict monarhic Statul în Stat al Exponziției, a voit astfel. Discuție nu se mai încap: ministrul său de la departamentul Artelor, d. Gropeanu, un tînăr străin, cu tot acest nume românesc, a fost slobod să facă ce a voit.

Dar ceilalți pictori din această vreme nu merită de loc atita despreț și, oricare ar fi valoarea artistică a lucrărilor ce au lăsat, ele au aceiași însușire ca și multele din picturile lui Aman: de a fi un bun document de informație asupra vieții românești din anii 1850-80, epoca lor ca și epoca lui Aman. S'ar fi căzut decî să se caute cu îngrijire, cu oarecare pietate chiar, pînzele și mai ales schițele care

poartă iscălitura unui Leca, unui Tătărescu, unui Baltazar Panaitanu, ale altora, mai puțin cunoscuți, cari sînt pomeniți în actele privitoare la bursierii trimiși în Apus pentru pictură de Știrbei-Vodă, ca P. Alexandrescu, G. Grigorescu și alții. Mulți dintre dinșii vor fi făcut, ce e dreptul, numai studii generale, și de acestea foarte puține, deosebindu-se în această privință de cercetătorul Aman, înzestrat cu atîta răbdare; dar alții vor fi avut ochi și simț și pentru frumusețile de tot felul, adevărate și nouă, de care-î încunjura cu atîta îmbielșugare natura românească și monumentele bisericești, ușoarele clădiri de țară sămănate în mijlocul ei.

Pe lingă ai noștri însă, au fost și străini pe cari i-a ispitit și cucerit originalitatea armonioasă a cerurilor noastre întinse peste șesuri nesfirșite, a largilor noastre lanuri purtătoare de bogăție, a strîmtelor văi de munte prinse între stîncile în care se înfige bradul, a satelor răsfirate pe costișele ferite de vrăjmașii ce străbat drumurile mari, a mănăstirilor albe ce răsar din livezile bogate cu turnurile suptiri în care sună prietenoasele clopote de chemare. Amestecul de neamuri din țirguri, orientalismul vechiului negoț și vechilor meșteșuguri, nebuna culoare veselă a țigăniilor din timpuri, ifosul solemn și caraghios al pompelor oficiale în giubele și işlice, contrastele grozave între sărăcia fără grijă a omului din popor și răsfățarea de lux a Curților Voevodului, boierilor și boierinașilor săi, — toate acestea trebuiau să îndemne la lucru pe oricine dintre cercetătorii țerilor noastre știa măcar să mîzgilească o schiță cu creionul pe pagina unui carnet de drum.

Până mai dăunăzi însă publicul nostru n'avea nici-o idee despre contribuția la cunoașterea vechilor datine și clădirilor dărîmate pe care au dat-o, în trecerea lor pe la noi, artiști de mare însemnătate: un Raffet, care, întovărășind în drumul lui prin țeri cu soare și veselie pe Rusul Demidov, nu s'a mulțămît numai a face ilustrații la cunoscuta Călătorie a acestuia, ci a așternut în stil mare splendidele schițe din cărbune a țirgului din Giurgiu și a danțului horei înfrățitoare pentru oamenii de orice treaptă; un Bouquet, care a pus pe hîrtie, în tonuri delicate și foarte dibace, întîlnirile la popasuri de sară, cetele de drumeți lingă crucile din drum, amestecul vechilor uniforme cusute în găitane și, pe lingă vederi melancolice de ruine, ca ale Țirgoviștei, lungi văi însemnate cu clopotnițe, ca la Cimpulung, și nesfirșiri pustii cu ceruri luminoase, ceturi calde, ca în strălucita pagină a Bărăganului său; în sfîrșit, un Doussault, care ni-a însemnat și vechile case de poștă și hanurile ce ocrotiau, Dumineca, lăutari în cerdacul cu stilpi, și stradele

bucureștene din vremuri, cu cafasurile turcești atîrnînd sus ca în părțile curat turcești ale Constantinopolei, și poștalioniî trecînd peste Argeș în preajma Călugărenilor biruinții, și priveliștile de pace ale mănăstirilor din munții moldovenești. Pe rînd, în condițiile grafice care ni-au stat la îndămină — găsească banii cine vrea reproduceri măi frumoase! —, am dat cetitorilor acestei reviste o parte măcar din frumoasa carte de chipuri pe care ni-au dăruit-o acești Francesi pe cari nu-i aducea la noi dorința de a trăi bine pe sama nedestoiniciei și nepriceperii noastre.

Un străin priceput în pictură, deși fără un talent deosebit, Carol său *Scarlat Wahlstein*, cel d'întăiu director al Museului bucureștean, a trăit mulți ani, până la moarte, în țară. El va fi lăsat schițe, cu însemnătate măcar istorică, pe care le-am îngăduit să se prăpădească, însă, cu totul. Cine știe unde vor fi urmașii lui?

Alt străin, Szatmáry, care se pregătise a fi preot de legea lui și luase chiar doctoratul în teologie, a fost adus la București de năprasnica iubire pentru o boieroaică, întilnită într'unul din orașele Ardealului. În Capitala munteană din vremea lui Știrbei-Vodă el s'a descoperit pictor. A făcut chipul celor dintre puternici și bogați cari doriau să aibă de la un «Neamț» portretul pe pînză din care să-i cunoască urmașii: astfel de portrete s'au rătăcit și la Expoziție, în anume colțuri ce nu se văd. A înfățișat pe Vodă Știrbei în uniforma de tăietură rusească a Domnilor Regulamentului Organic și a păstrat scena «încoronării» lui în umbra vasalității străbătută de lumina crudă a ironiei rusești. Și pe vremea nouă a lui Cuza el a lucrat încă la tablourile, sale istorice, bine studiate și foarte exacte. Ilustratorul celor d'întăiu ani de Domnie ai lui Carol I-iu e tot dînsul: acel frumos album în acvarelă al călătoriei principelui tînăr în țara care-l adoptase, delicat album vesel, care e răspîndit prin cutare arhondaricuri de mănăstiri, prin cutare case de modă veche și pe care cu nici-un preț nu-l mai poți avea astăzi, e tot de Szatmáry. Cel ce zugrăvise pe Barbu Dimitrie-Vodă cu îndatinata cucă pe capul cu cu bucele negre, lungi, a fost și pictorul scînelor încoronării în București, după vreo douăzeci de ani numai, a celui d'întăiu rege român. Într'o carte jubilară, istoria noastră contemporană ar putea fi ilustrată cu reproducerile pînzelor lui.

Cînd, pe urma unei răceli căpătate la sfințirea bisericii din Argeș, pe care era chemat s'o comemoreze, Szatmáry a murit, nu tocmai bătrîn, în București, el lăsa un strălucit material de fotografii după originale, tipuri care s'au pierdut de mult, de ușoare schițe din

creion, culese în lungi ani de muncă, prin rătăcirile cu căruța, la munte și pe șesuri, încercări în colorii, studii de porturi și de fețe, minunate lucrări în peniță, câteva acvarele mîntuite, o sumă de mici tablouri răslețe. Cele mai multe au fost încărcate în harabale și distruse.

Citeva cartoane numai au rămas. Citeva zile, bunăvoința fiului său, și el un om de gust și un pictor, a lăsat la mine unul din ele, pe care nu-l putui admira în de ajuns cu prietenii. Îmi rămîn în minte o Țigancă purtînd garoafe 'n părul negru cu răsfrîngerî albastre, un preot de sat oltean, cu potcap și mantie de abă albă, un preot de munte, tînăr, pletos, sfios, în portul de țară alb și strîmt, lingă preuteșica lui, o primăvăratecă icoană de țerancă trandafirie cu ochii limpezi albaștri și fruntea senină sūpt vâlul lung, un front de lăutari cîntînd, o îngropare simplă în marginea unei biserici de sat, un ursar și un urs, bucuroși unul de altul, și cite tot așa de frumoase. Dacă aș fi fost bogat, le-aș fi luat eū pentru mine. Dacă aș fi avut trecere la Academie, aș fi făcut ca ele să ajungă în stăpînirea ocrotitoareî firești a culturii noastre.

Așa cum sînt însă, nu pot face alta decît să scriu — în zadar, sînt sigur și acum — rîndurile acestea.

N. IORGA.

BCU Cluj Central University Library Cluj

STROFE

Ūn lung suspin de harfe eoliene
Plutește 'n aier, scade, crește iar —
Și cad încet, rotindu-se alene,
Foî veste de desprinse din umbrar.

Plîng harfele și îndelung suspină
Și 'n plînsul lor pare-că prind cuvîni:
«...Ce mîndr' ai fost odat' și tu, grădină!
Mircasma ta și floarea, unde sînt?...»

St. O. IOSIF.

O CUGETARE

A părăsi o luptă din cauza ticăloșiei mediului e tot una ca și cum
ți-ai tăia gîtul fiindcă e noroiu afară.

X.

DRAMA LUI EMINESCU

— Citeva observații și lămuriri critice, întemeiate pe studiul manuscriselor. —

Motto : «Unde vezi gâsă curvintul
«Ce exprimă adevărul?»

I. «*Bogdan Dragoș*. Dramă istorică inedită cu o precuvîntare de I. Dragomirescu. Ediție completă», pp. 83 în 8°. Editura Alcalay, București, 1906.

Necunoscătorii manuscriselor lui Eminescu și aceia cari n'au citit ori nu-și mai amintesc diferitele articole și notițe publicate asupra lor prin reviste, au fost uimiți și poate încîntați de apariția unei drame «inedite» — în «ediție completă»! — datorită măiestrului. Îngrijitorul acestei ediții este pătruns el însuși de însemnătatea descoperirii sale și crede că «prin publicarea ei» și-a dobîndit «meritul de a pune piatra admirativă la piramida de glorie ce i se cuvine [lui Eminescu]». Același îngrijitor de ediții al d-lui Alcalay afirmă în «precuvîntarea» sa :

«Drama pe care o înfățișez pentru întâia oară publicului *era menită*, fără îndoială, *să fie lucrarea de căpetenie a lui Mihail Eminescu*. Făurită în deplina mărime a darului său, numai suferințele care l-au doborât au curmat întregirea ei.»

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Totuși, îndată după aceste aprecieri categorice, aceiași precuvîntare ni mai spune următoarele :

«Din cele ce ni-au rămas, nu mai putem aduna și lega decît două acte, și *acestea încă nerevisuite!* Dar așa, în chipul său chiar, această operă e plină de scînteieri geniale, de frumuseți ritmice și de o bogăție poetică neajunsă, încît *alcătuieste o lucrare de o însemnătate desăvîrșită* pentru judecarea mărețului talent.»

Aceste lămuriri sumare, pripite, contrazicătoare și deșerte de orice fond de judecată întemeiat pe un studiu serios al subiectului, editorul le socotește suficiente pentru orientarea istoricilor literari și a cetitorilor cu privire la originea, concepția, alcătuirea și însemnătatea reală a operei inedită care se datorește unui scriitor de mărimea lui Eminescu.

Aprecierile estetice ale editorului asupra piesei sînt tot atît de lapidare și mai ciudate încă decît generalitățile sale istorico-literare. Cetitorii află de la apologetul operei că : «actul întâiu e de o *înforătoare putere dramatică*» ; că al doilea act «e o *frenesie poetică plină de cutremur*» (!) ; că Ana, una din persoanele de frunte ale piesei, «e o copilă visătoare, sfoasă și *dornică de un prinț ideal și mai ales de un duios glas de corn*» (! !). În sfîrșit, conclusia întrece ori-ce așteptări :

«această dramă — anunță solemn editorul — dovedește și mai mult cât de adînc era lacul în care se zbugiuma fulgeratoarea inspirație a lui Eminescu». Adîncă critică, nu-î vorbă: adevărată capodoperă de *cu-fundator* estetic!

Să nu osîndim însă prea curînd. Editorul o fi «disprețuind» istoria literară și poate nu va fi nici prea pregătit pentru așa ceva. Dînsul nu va fi simțit îndemnul să mai cerceteze printre multele caiete-manuscrise ale maestrului, pe care a socotit mai cinstit să-l înlocuiască în pregătirea «edițiilor complete» a planurilor sale intime, neisprăvite și neînchegate; ceia ce a vroit și a reușit pe deplin să facă, e numai punerea, cu cea mai desinteresată grabă, a «pietrei admirative» la «piramida de glorie» lustruită din nou de d. Leon Alcalay!

Deocamdată, până vom reveni asupra planurilor dramatice ale lui Eminescu și asupra lui «Bogdan Dragoș» în deosebi, să cercetăm meritele de transcriitor ale editorului; cel puțin acestea ar trebui să fie netăgăduite. Lucrul, însă, e cam greu de la început: pripitul editor a uitat să ni spună care din cele aproape cincizeci de manuscrise ale lui Eminescu adăpostește drama «Bogdan-Dragoș». Noroc că scrisesem și eu ceva despre ea, acum vre-o doi ani de zile; altminteri cine știe dacă o mai găsim fără o rugăminte specială către editorul d-lui Alcalay.

Oarecare muncă mi-a cerut, totuși, colaționarea cu originalul a încilciturii și dese ori neînțelesului text editat, și mărturisesc că am rămas, la rîndul mieu, uimit, nu de «ediția complectă» a dramei, ci de ușurința, nepriceperea și inconștiența transcrierii, care va rămînea un monument neperitor de editare regretabilă și condamnabilă.

Cele mai grave greșeli de cetit turbură, întorc pe dos și masacrează cele mai frumoase versuri. Ordinea dialogului acolo unde poetul nu mai arată în scris persoanele, este pe alocurea răsturnată aproape cu totul, versuri întregi sînt lăsate afară, pentru că autorul nu și-a luat osteneala să le mai descifreze. Alte versuri sînt înlocuite de autor cu cine știe ce proprii versuri ale d-sale, cu alte vorbe și chiar cu alt înțeles. Chiar și punctuația este nesocotită cu desăvîrșire și de multe ori schimbată în sens tocmai contrar, iar ortografia, caracteristică pentru unele rime dialectale ale lui Eminescu, este înlocuită cu alta, inconsecventă și apoi influențată de specifica pronunție muntenască, și astfel iată-l pe Moldoveanul neaș ce era Eminescu devenind cel mai ciudat Muntean de contrabandă ce se poate imagina!

Nu există pagină în cele 83 ale ediției, care să nu aibă zece douăzeci, chiar treizeci și patruzeci de greșeli de transcriere!

Citeva probe paralele, luate la 'ntîmplare, din sumedenia greșeli-
or de lectură, vor convinge pe orișicine de afirmațiile mele.

Ediția:

p. 11.

Aū crezi tu cum că lumea făcută-i
[pentru bine?
Ni-o spun aceasta popii și cărțile lor
[vechi,
Nu vezi ce răsplată virtutea are 'n
[lume?
Un giulgiú și patru scinduri.
[Pentru așa comedie
Treci însetat pe lingú a' vieții dulci
[izvoare.

p. 17

Să-mi faceți cu iertare
[c'am spus și eū o vorbă

p. 17.

Se poate ca chiar astăzi să fim în sinul
[mortii.
Și trebuie să fie un om care să 'mpace
Stăpîni așa puternici precum e Craiul
[Ludvic.

De mi-aș închide ochii, un popă cam
[cu chef
E 'n stare să mă 'ngroape.

p. 22

Cui să mă 'ncred... și Roman Bodeiū
[[prea mi-i...
E aspru, e pe față și nu aū vicleșug
Asemeni înși să iasă d'apurarea la
[mal...

p. 23.

Și încă iute falnicî ciobanii cei călări
Străbat ca și săgeata cîmpiile întinse.

Originalul:

{ (Aceleași trei versuri.)

De mî de anî ni sumă povestea în urechî¹
Nu vezi ce răsplată, etc.
Un giulgiú și patru scinduri.
[Pentru așa comoarū
Treci însetat pe lingú a'vieții rîi iz-
[voare.

Să-mi fireți cu iertare, etc.

{ (Aceleași versuri.)

Și fața noastră pare un obrăzar de ceară²,
De mi-aș închide ochii, etc.

Cui să mă 'ncred... și Roman Bodeiū
[prea mi-e nătîng:
E aspru, e pe față, nu are vicleșug...
Asemeni înși se'neacă de-apurarea la
[mal.

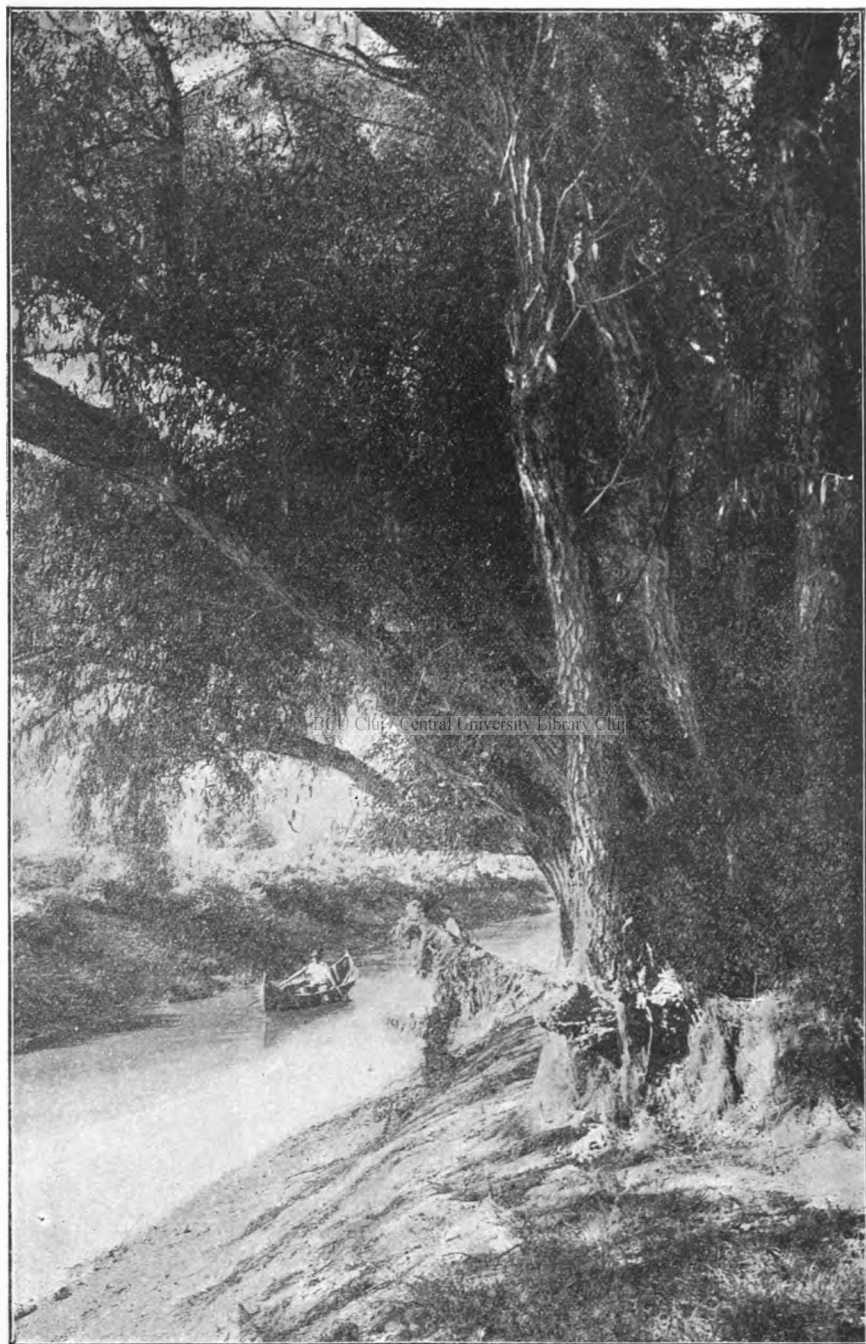
Și cîniū urlă jalnicî. Ciobanii cei călări.
etc.

¹ Versul acesta e lăsat afară de editor.

² Versul acesta întreg e necetit de editor.

<i>Ediția :</i>	p. 23.	<i>Originalul :</i>
Țeranii duc adesea Pe șesurile mindre prădalnicul lor...		<i>Tătarii duc adesea Pe șesurile mindre prădalnicul lor roii,</i>
	*	
	p. 25.	
N'o să-l mai văd <i>nișcînd.</i>		N'o să-l mai văd <i>nicî-cînd.</i>
	*	
	p. 26.	
Simțiam cum îmi înghiață <i>în sin</i> rărunchii toți (!)		Simțiam cum îmi înghiață <i>în rîu</i> rărunchii toți.
	*	
	p. 30.	
Celor vicleni dă milă, onori la cei <i>[deștepîți.</i>		Celor vicleni dă milă, onori la cei <i>[deșerți.</i>
	*	
	p. 30	
Și zi <i>viclean</i> la gîde, isteț celui <i>viclean</i> Din <i>șapî</i> îți fă o oaste...		Și zi <i>viteaz</i> la gîde, isteț celui <i>viclean</i> Din <i>lupî</i> îți fă o oaste...
	*	
	p. 34.	
Dar eū sînt cu credință, <i>plecat îți</i> <i>[sînt cū Ńie.</i>	 <i>plecat îți sărut poala.</i>
	"	
	p. 34.	
Tu vezi toate aceste <i>nu le</i> văpșește <i>[boala.</i>	 <i>cum le</i> văpșește boala.
	*	
	p. 36.	
Vorbește într' <i>aiure.</i> Ce lucru mare <i>este?</i> Un corn sună 'n pădure!		Vorbește într' <i>aiurea.</i> Ce lucru mare, <i>numai de-un corn sună</i> <i>[pădurea.</i>
	*	
	p. 37.	
<i>Aș zice</i> luni de trudă		<i>Și zece</i> luni de trudă
	*	
	p. 40.	
<i>Aude un șuroi.</i> Curaj! Ce sînt aceste <i>nimicuri</i> și <i>[erezuri.</i>		<i>Aide, nu feri.</i> Curaj! Ce sînt acestea? <i>Nimicuri</i> și <i>[eresuri</i>
Cu care <i>Ńi. . . gîndirea și o impre-</i> <i>[surî.</i>		Cu care <i>tu, pruncie, gîndirea mi-o în-</i> <i>[presurî.</i>
	*	

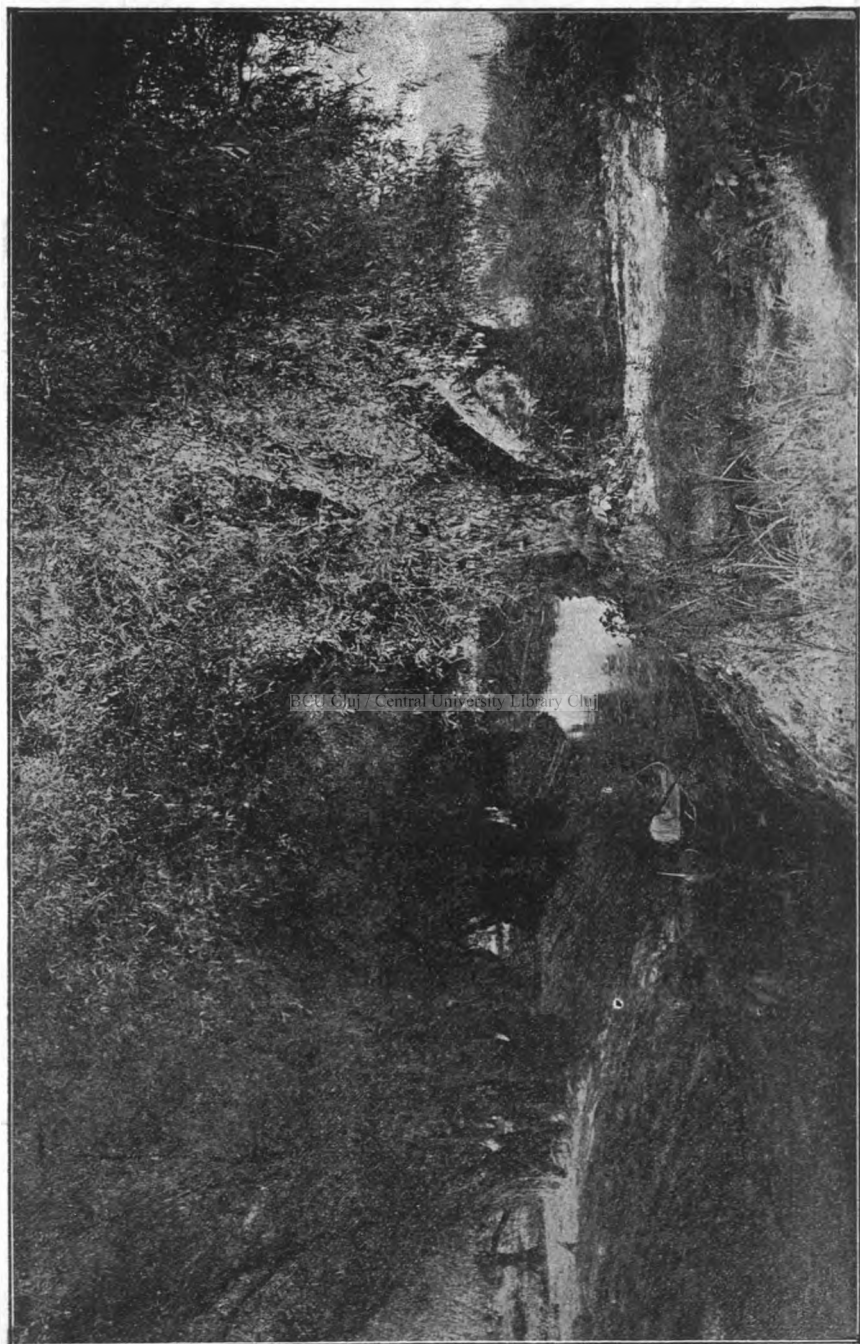
- Ediția:* p. 41. *Originalul:*
- Și tremur, dragă, tremur, *întîiu de a*
[ta viață. *Eñ tremur, dragă, tremur, întîia dată*
[’n viață.
- Și inima în mine, în mine *îmî în-*
[gheață. *În inimă jeratec, în mînt, în mînt am*
[ghiață.
- p. 41. *
- M’ău nebunit pe mine. De-am turbat
[ca capî. *M’ău nebunit pe mine, de am turbat*
[ca lupî.
- p. 42. *
- Îți bat a tale vine încolo, și-î *mîmică* *Bat vinele în tremur: încolo n’ăi ni-*
[mică.
- p. 42. *
- Ca fiul unei... măi ai supt mîini (!) *Ca puiul unei paseri supt mînu mi se*
[stîinse.
- p. 46. *
- ...Cu mîinile *’nnainte* *...Cu mîinile unite*
Ea te privi prin genele-î *fierbînte* *Ea te privi atuncea cu genele uimite.*
BCU Cluj / Central University Library Cluj
- p. 46. *
- La piept *îi* potrivită, la mijloc *subți-*
[oară (!) *La piept măi potrivită, la mijloc sub-*
[fîrică.
- p. 51. *
- În noaptea cea de aur a regiunii
[eterne (!) *Ea, fica cea de aur a negurî eterne.*
- p. 51. *
- Cu coarne *sămănate* veniaū în *codrî*
[cerbiî *Cu coarne rāmuroase veniaū în cir-*
[durî cerbiî.
- p. 57. *
- Să te îmbete-atita... ce am greșit
[copilă ? *Să te iubesc atita... nu e păcat... copilă !*
- p. 57. *
- Eū, rătăcit la *munte*, strigam «Unde
[ești, mamă ?» *Eū, rătăcit la munte, strigan, etc.*
- p. 61. *
- În aur să lucească *împovăratu-mî* jeț. *În aur să lucească împărătescu-mî jeț.*

PE MALUL DONĂRII: SUPT ARFUL COPACILOR BĂTRÎNI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIB. Cluj / Central University Library Cluj

PE MALUL DUNĂRII : UN OCHIŪ DE LUMINĂ PE APĂ (după fotografia artistică de d. Fargo).

BCU Cluj / Central Unit Cluj

În felul acesta, ediția mișună de tot soiul de greșeli, și dreapta judecată trebuie să osîndească hotărît asemenea lucrări de nepricepere, de speculare a buneii credinți — căci public și cetitori rămin păcăliți —, de impietate față cu marele măiestru și de pîngărire a operelor păstrate în sfînta taină a manuscriselor sale intime, mîndre și curate ca marmura cea măi albă, și nici decît ca suspecta «piatră admirativă» a editorilor de contrabandă!

◆ Dar voiū continuă.

I. SCURTU.

POPA, BOIERUL ȘI VECHILUL.

— SNOAVĂ —

(Urmare.)

— Ai orbul găinilor, măi omule: ia te măi uită odată la mine și vezi că nu-s așa după cum zici! făcu nevasta luîndu-l încolo.

— Nu știu cum — grăi vechilul, uitîndu-se galeș la dînsa —, dar m'am săturat pîn'n gît de scoaba aceia a mea; cînd intru în casă și mă întîmpină, mi se face negru înaintea ochilor. Ferească Dumnezeu pe toată lumea! Zău c'aș vrea să măi uit și eū cele necazuri, — ce zici tu?

— Păi ce să zic, dă de dușcă vre-o două oale cu vin, și parcă ești altul pe pămînt! Uiți toate năcazurile: atunci toată lumea-i a ta!

— Ei lasă, nu te măi face a nu înțelege; măi bine spune: n'ar putea fi vre-un chip desară?

— Așa, ușor îți vine a zice, da' să mă simțească cumva Gheorghe al mieū, și-apoi să nu măi vād zi bună în ochi!

— Lasă-l în plata Domnului; iar, de-a simți ceva, chiorăște-l tu c'o minciună, că vă pricepeți voi la de-alde astea. Așa, Rusăndică, fă cumu-i bine, că și eū îs om!...

— De, știu eū... Da' nu cumva să iasă vre-o vorbă din gura ta, că mi-ai stricat liniștea în casă. Vin' desară, dacă zic, cînd s'a măi stîmpăra lumea; bagă bine de samă însă să nu te zărească cineva!

După aceia nevasta se duse întins acasă și povesti lui bărbatu-său de-a fir a părul toată înțelegerea. Romînul n'a zis nimica, ci se gîndia și el ca omul, da' parcă nu-î venia a crede ce-î înșirase nevastă-sa. Cînd se dădu soarele la chîndie, își luă traista în băț și se făcu a pleca, de-acasă, dar el s'a fost dus pănă în marginea satului, și se culcă lingă o căpiță de fin.

Veni în sfîrșit și sara cea mult așteptată de cei trei poftiți în raiul pămîntesc, și popa cel d'întăiū, gătit cu anteriū nou, cu barba pieptă-

nată, sări pirlazul ca un flăcăoan de douăzeci de ani și bătu încetișor la fereastră. Nevasta îi dete drumul în casă.

În casă, ca în casă; popa, ba una, ba alta, nevasta îi ținea hangul, dar tot de departe. De la o vreme, popa pierdu răbdarea și zise:

— Da' cit dracul ai să mă ții aici tot cu vorbă lungă?

— Știi una, părinte? făcu nevasta, — Sfinției Tale pare că ți-e cald: ci mai ușurează-te din cele haine care te frig...

— Bine, fiiculițo, nici nu îndrăznesc a mă pune împotriva cuvîntului tău, că-i cuvînt tare înțelepțesc, zise popa și începu a urmă după poruncă, aruncînd hainele pe-o laviță.

Tocmai cînd popa era cum nu-î sta bine, numai ce se auzi la fereastră:

«Bic! Bic! Bic!»

— Văleu, părinte, că s'a întors bărbatu-mieū acasă; hai degrabă în tindă să te mistuiū undeva, că altfel nici mort nu te pot scoate din minile lui

Îl luă pe popă de umeri de-l împinse în tindă, apoi îl povățui să se apuce de gardina polobocului, și, cum era vasul înalt, îi ajută și ea să se urce, ba încă îi făcu nițeluș vînt, de se duse popa cu capul în jos în păcură. După ce se desmetici bietul de el, văzu că nu-î lucru curat la mijloc, dar nu mai putea ieși din poloboc, și, de-ar fi putut, nu-î dădea mîna. Astfel pe popă mi-l colăci ea bine.

Strinse apoi răpede bulendrele Sfinției Sale, le aruncă după sobă, apoi dădu drumul boierului în casă. Boierul, de asemenea, se învîrtia ca o suveică pe lingă nevestă, și-ar fi îndrăznit, după cum îi mergea gurița, dar femeia îl stăpîniă din ochi și nu-î da răgaz a se apropia.

Cînd află dorința ei, boierul strîmbă din nas, dar n'avu încotro cîrmi, și se dezbracă și el, se făcu tocmai ca părintele înainte de-a intra în poloboc. Nevasta rîdea în inima ei de prostia lor, și acum aștepta pe cel de-al treilea tontălău. Cînd, hop, și vechilul la fereastră: «Bic! Bic! Bic!»

Boierul dă să puie ceva pe dînsul, dar nevasta:

— Nu-î vreme, cucoane, hai să te dosesc undeva, că, de-a da bărbatu-mieū cu cruce peste d-ta, îți face coastele pîntece, de nu mai ești om cît îi trăi!

Făcu ce făcu, tufli și pe boier în vasul cu păcură. Mai mare spaima și-a popei și-a boierului, dar se cunoșcură îndată pe glas, și începură să vorbească în șopote, și se mustrau unul pe altul, apoi căutară a prooroci ce vor păți de acum înainte.

— Ce-om păți, cu nime n'om împărți, părinte!... Dar ia te uită d-ta, muiere a dracului, nici că ți-a mai văzut ochii! gîngăvi boierul dus pe gînduri.

Pe cînd se tînguiaū popa și cu boierul, vechilul intrase și el în casă. Își făcu o țigară de tutun și sta lingă nevestă c'un cofăiel de vin din-nainte, îndrugînd la verzi și uscate. Mai tirziū lăsă și el ce bruma avea pe dînsul.

În vremea asta românul se întorsese de la câmp și acum aștepta pitulat supt strașina gardului, să intre în căpcană și cel de-al treilea șobolan. După ce-l văzu intrat și pe vechil, îi lasă timp atât, cam cât a socotit el că-i trebuie pentru a se găti de poloboc; după care ieși de unde stătea ascuns și începu a tropăi ducându-se spre casă. Vechilul ciuli urechile, când simți zgomot în ogradă. Dar de-odată numai ce s'auzi un glas puternic în liniștea nopții:

— Măi nevastă, da' ce umbră se vede prin casă; ce-ți faci de cap de nu te-ai mai culcat la vremea asta?

— Ba nu, bărbate — zise femeia d'innăuntru, făcînd vînt vechilului în poloboc —, că te-așteptam pe d-ta; m'inchipuiam că ai să vii la un ceas două din noapte!

— Bine că-ți inchipuiai! Ia vezi de caută ciocanul și fundul de la poloboc, că mine plec la tîrg să vînd păcura ceia, și trebuie să infund vasul!

Femeia cotrobăi prin gura podului și-i aduse cele trebuitoare, iar el se apucă de lucru.

Acuma, cînd căzu vechilul în vas, se făcu o zăpăceală strașnică, cit de cit să se umfle la bătaie între dinșii, dar făcură curînd pace, dacă se cunoscură, și vechilul rămase încremenit, văzînd pe boier în starea aceea, căci de popa nu-i venia lui atîta să se mire.

— Ei, ce ne facem, cucoane, ca-i slut la Prut? zise vechilul.

— Cam slut, Țostache, dar ce putem face? De-acu...

— Ia mai zi vre-o rugăciune, părinte, poate s'a mai muia inima vrăjmașului, să ni dea vre-o osîndă mai ușoară!

— Ce rugăciune, fiule! Rugăciunea îi vorbă seacă, dacă fapta omului stă împotriva poruncilor pe care le orînduiește Cel de sus. De-acu ce ni-a fi scris, aceea vom păți, și altă nimic!

Romînul după ce găti de infundat vasul, năimi carul cu boii de la vecinul său, așeză polobocul culcat cu vrana în sus, așa cit să aibă cele trei lighioane pe unde să răsufle, iar păcura li venia până la suptorii. Nevastă-sa turnă din fugă un puișor de mămăliguță, i-l puse în traistă dimpreună cu un boț de brînză, iar el, după ce legă traista de drugul loitrei, înjugă boii și plecă încetișor spre tîrg.

Merse el toată noaptea pe răcoare, iar a doua zi, cînd era soarele în prînzul cel mare, poposi tocmai în dricul tîrgului, pe unde vîzîia lumea mai mult, dejugă boii, li dădu un maldăr de strujeni, iar, după ce ospătă și el ceva, începu a se primbla împrejurul carului, strigînd:

«Cine îmi dă o mie de galbeni să-i arăt trei draci?»

Stăteau oamenii în drum și priviau la dînsul. Unii ziceau că trebuie să fie nebun, alții se uitau lung la dînsul, clătinau din cap și apoi își căutau de treabă. Da' niște negustori mai avuți se apropiară de dînsul și-l întrebă:

— Ce tot biiguiești, măi omule? De unde ai să arăți tu trei draci: unde s'a mai văzut diavol aidoma pe pămînt?

— Eü nu-l ştiãm om așa lepădat de lege, ci un român cuminte și gospodar în mult-puținul cît avea!

— E hai, părinte, nu te uita că-î tăcut și că nu s'a auzit nimica de dînsul, da' vorba ceia : dracul în inima prostului zace!...

— Ei, ce zici, ni dai vre-o nădejde?

— Să veniți deseară dacã puteți : eü am să las scara după casă ; vi-ți sui pe acoperemînt, și pe urmă să vă lăsați cîte unul pe ogeag innăuntru, că ușa mi-o încuie afurisitul pe din afară cînd pleacă!

— Bine, ficulițo, bine, să știi că venim ; da' nu care cumva să se întoarcă dînsul!

— Nu, părinte, fii Sfinția Ta sigur că el pleacă acuși la — să zicem — Poiana Cerbului, are de cosit niște pîring. Mă duc să-î gătesc merinde, că nu se întoarce decît peste trei zile!

Popa nu mai putea de bucurie.

Trimese vorbă boierului și vechilului, că, la un ceas-dovă din noapte, să facă tot chipul să se întilnească în cutare loc, că are să li aducă o veste cu multă bucurie. Boierul și vechilul înțeleseră despre ce este vorba și turnară cîte-o minciună către nevestele lor, precum că se duc în noaptea asta pe moșie, să vadă, nu li paște cineva finețele ; iar ei se îndreptară spre locul știut.

În vremea asta, femeia făcea pregătiri pentru niște oaspeți așa de mult doriți, că nu se putea a-î primi numai cu «Bine-ați venit!» ori «Să ne vedem sănătoși!», ci trebuia să li arate toată dragostea ei cît e de mare. Românul nici gînd nu avea să plece. Puse lacătul la ușa pe din afară apoi sări pe fereastră în casă, și așteptă musafirii.

Nu mai trecu mult, și soarele scăpătă după deal ; dar, dacă peri soarele, răsări în locu-î așa' o lună frumoasă, cu lumină de argint, de-î venia creștinului să nu mai creadă că este în viața asta pămîntească.

Și așa, supt lună, dormia satul, îndestulat cu cîtă muncă făcuse o zi întreagă. Numai cine-avea vre-un lucru de taină de se mai mișca pe ulițele goale.

Și, uite cum era lumea așa, și luna așa, și satul așa—cum apucaiu să vă zic — cei trei crai de mărăgună se duceau și ei, dragă Doamne, unde erau așteptați, dar nu prin mijlocul drumului, ci tot supt garduri, pe furiș, ca hoții, — că se dădeau cîinii la ei ca la lup.

În sfîrșit, ajunseră în curtea românului. În casă era lumină. Bătură la geam, și nevasta li spuse să se ducă din deal de casă, c'or găsi acolo scara, iar după aceia să se coboare cîte unul pe ogeag. Se suiră ei pe coperiș ; lîngă horn se afla o frînghie dosită de nevestă, care, de mare dragoste ce li purta, nu uitase a îngriji de toate cele trebuitoare unei întilniri de dragoste ca a lor.

Dacă se văzură sus, boierul zise :

— Ei, care ne dăm întăiu?

Și popa, de colo, răpede :

— Să mă lăsați pe mine, fiule, că tot eu am fost întâiu și rîndul trecut ; dar să mă lăsați mai multișor ; cînd oiu scutura eū de douăzeci de ori de frînghie, atunci să mă trageți în sus. Ați auzit ?

— Bine părinte ! făcu vechilul.

După aceia popa se apucă de funie, și ceilalți doi începură să-l po-goare spre pămîntul făgăduinții, din pricina căruia bietul popă se făcuse de cabazlicul lumii, și tot acum, a doua oară, căuta pe Sarsăilă cu luminarea. Cînd ajunse pe vatră, ce să-i vadă ochii : pe bărbatul nevastei : stătea omul liniștit pe un scăuiel, pufăind dintr'o lulea și-și aștepta oaspeții.

Popa, săracul — îngheță.

— Bine ai venit, cinstite părinte ! făcu omul, sculindu-se de jos.

— Bine te-am găsit ! mormăi Prea Sfîntul, galben ca ceara.

Romînul pruhni și se răsti la femeie :

— Dar nu vezi, nevastă, că ni-au sosit oaspeți ? Ce stai așa parc' ai fi de piatră și te tot uiți la mine ? Ia vezi să nu te umflu acuși de cînepa dracului !...

— Dar ce vrei să fac, omule ? întrebă nevasta cu glas smerit.

— Caută fusele cele de letcă și le pune în vatră să se înfierbînte !

Popa auzia totul, dar nu înțelegea. Își inchipuia însă că-l așteaptă cine știe ce canon, mai dihai ca întăiași dată.

Nevăsta vîrî fusele în foc, iar romînul porunci popei să se dezbrace.

Popa : că-i cîr, că-i mir, dar, dacă se uită odată romînul chiorîș la dînsul, începu să arunce hainele, de credea că au dat toate nădușelile peste dînsul.

Cînd îl văzu dezbrăcat, omul puse mîna pe un fus de letcă și, cum era fierbinte ca și focul, începu a-l împunge pe popă în spate : ba ici, ba colea. Popa crișca de usturime și scutura funia de gîndiai că l-au găsit dracii. Dar cei de sus :

— Halal, popa ! Știm că trăiește bine, iar nouă ni s'au lungit urechile așteptînd !

Și popa, săracul, vărsa sudori și se oțeria de durere, dar romînul nici că băga în samă asemenea marafeturi.

— Așa, boaită nelegiuită ! Să mai poștești a rîvni la bun străin, să mai umbli după nevestele oamenilor... Dar ia stăi ! Adă foarfecele, nevastă !

Și, harșți, îi taie popei barba.

În șfirșit, mai mult mort decît viu îl trăseră sus tovarășii.

— Ei, părinte, știm că-i fi petrecut amarnic, iar nouă ni lăsa gura apă, cocoțați aici pe acoperămînt. Credeam că ai de gînd să stai până 'n ziuă !

— Nu face nimica, fiilor — bilbii popa, acoperîndu-și barba tăiată cu mîneca antereului — aveți să petreceți și d-voastră ca și mine, de-ți rămînea tare mulțămîți !

Dar, în gîndul lui :

«Îți vedea voi pe dracul, fraților, că v'a pieri pofta să mai umblați după cai morți să li luați potcoavele !»

Al doilea îl scoborîră pe boier.

Boierul călătoria cu zîmbetul pe buze, dar, cînd îl văzu pe romîn, deodată se schimbă la față, și începu a tremura.

Dar romînul, de colo :

— Ei, numai așa, cucoane, ai dat peste căpitan Tăvălici; acuma să te muștruluiESC o lecuță, unde te am în palmă, să ții minte, să mai poțtești de altă dată, dacă ți-o da mîna, să strici casele oamenilor!

Și începu cu fusele de letcă.

Boierul se fițuia încolo și încoace, că era,—de, mai gîngăș ca popa, dar romînul nu-l slăbia de moarte.

În sfîrșit, îi dădu drumul și dumisale.

Cînd ajunse sus, îl întrebă vechilul :

— Ei, cum ai petrecut, cucoane?

— Cum să petrec, măi Costache? — răspunse boierul cu glașul leșinat — nici nu știu pe ce lume am trăit de mulțămire. Mă rog, du-te și tu și, dacă nu ți-o plăcea, să nu-mi mai zici pe nume!

Vechilul se pogorî și mai vesel decît ceilalți, fierbînd de nerăbdare.

Cum începu să se lase pe ogeag vechilul, boierul nu mai putu, și se răsti cătră popă :

— Apoi bine, popă ești tu orî dracul; nu te-ai gîndit la păcatul lui Dumnezeu, că mi-a făcut carnea hăbuc pe mine!

— Dar adecă crezi dumneata că eu am scăpat mai ieften? — răspunse popa văitîndu-se —; nu vezi că mi-a ciuntit și barba, de n'am să mai am cap să ies în lume!

— Dacă-i așa, lasă încaltă să-l ferchezuiască puțintel și pe vechil, iar noi să tăcem și să inghițim gălușca, — la așa cap, așa căciulă. Că, ce-și face omul singur, nici dracul nu-i desface! Zise boierul, amărit de tot.

Pe cînd popa și boierul sfătuiau pe coperiș, vechilul ajunsese în casă.

— Ei hei, că bine ai venit sănătos, măi cumetre Costache: chiar îmi era dor de dumneata, unde nu te văzusem de un car de vreme!

Vechilul rămase ca trăsniț, văzînd pe bărbat în casă, și de teamă se zăpăci într'atîta, că nu mai putu grăi nici-un cuvînt.

Romînul îl luă și pe cest de-al treilea îndrăgostit la răfuială și mi ți-l șmotri mai avan ca pe ceilalți, iar, cînd îi dădu drumul de-l traseră sus tovarăși, nici n'ajunse bine la gura ogeagului, că începu să înjure fără a-și mai da socoteala:

— D'apoi bine, cucoane, și tu, popă afurisit, fire-ați ai dracului pe veșnicie, ce-ați gîndit de m'ați lăsat să mă scoată din sănătate?

— Așa — zise popa — ai fi vrut ca noi să mîncăm păpara, iar tu să scapi nechelfănit, ca pe urmă să-ți rizi de noi?! Știu și eu că ți-ar fi priit!

După ce se mai ciorovăiră ei puțin, se împăcară și au fost plecat cu buzele umflate pe la casele lor; iar pățania popei nu putea să aibă sfîrșit acolo, căci trebuia să dea socoteală preotesei de barbă, că bietului popă îi venia să se spînzure de ciudă.

Acuma în casă românul, ostenit de atîta muncă, se răzămă de dranița sobei și zise :

— Duceți-vă la dracul în praznic și să vă văd cînd mi-oiu vedea ceafa. Zău, măi femeie, că nu li-a mai trebui dragoste, măcar să fie aurită... Orî mai știți pozna! Poate să îndrăznească a veni din nou!

— Ce spui, bărbate! Li trebuie o lună de zile să stea numai în oblojele, că li-i carnea coșcovă pe dinșii. Iar, dacă or mai îndrăzni, îi opăresc cu clocotit, ca pe niște puî de găină!

A doua zi, românul povesti la toată lumea pățania popei, a boierului și a vechilului,— că li-a mers buhul ca de popă tuns la cîteși trei.

Iar, dacă se întimpla a se întîlni vre-unul din ei cu nevasta orî cu bărbatu-său, se întorcea din cale și apuca alt drum: îi băgase în spărieți binele cît îl avuse în sara aceia.

După patarania aceia, românul nostru începu să dea înaintea: gălbănașii din chimir și cei din hainele paraponisiților făcură la loc cele douăzeci-treizeci de falcî de pămînt, iar la iesle ședeau acum șese boi moldovenești porumbi, că nu se mai putea sătura omul privindu-i.

Astfel se făcu săteanul nostru iarăși gospodar de mina întăia, cum fusese mai înainte vreme. Uite o întimplare ca aceia abătuse din nou mina norocului asupra casei lui!

He, femeia — ce crezi dumneata!

VIRGIL CARAIVAN.

CRONICA

I. Cărți.

În Biblioteca despărțămîntului Cluj al «Asociației» s'au mai tipărit: un îndreptar, pe scurt, dar cuprinzător și pe înțeles alcătuit pentru ajutoarele ce sînt a se da la nenorociri năprasnice (de d. Silviu Brînzău), sfaturi, pline de folos, dar mai mult de poezie, pentru sădirea și îngrijirea pomilor (de d. V. Ranta Buticescu), un practic manual de lucrarea pămîntului (de d. Aurel Poruțiu), o călduroasă laudă a lui Gh. Barițiu (de E. Zeflean).

* Ca o veste din lumea morților ni vin «Analele asociațiunei (*sic!*) pentru cultura poporului român din Maramurăș, 1860—1905, edate de comitetul Asoțiațiunei» și tipărite la tipograful român din Gherla, A. Todoran. E o culegere de procese verbale, amestecate cu pagini în ungu-rește și cu liste de nume. Asociația, întemeiată ca să susție în Sighet, Capitala Maramurășului, un internat românesc, are o oarecare avere și-și urmărește scopul, strîngînd stăruitor banul scump de la cele 59 de sate românești, cu 15.000 de case și 70.000 de locuitori ai comitatului. Altfel, bilingvitatea, ortografia, limba cam împestrită te umplu de durere... Ce loc de muncă ar fi acolo pentru tineri plini de credință, crescuți în crezul

vremilor nouă... În volumul acesta de «Anale» bătrîniî par a voi să dea sama definitivă de fapta lor.

Dar cui? Unde, unde sînt urmaşii?

* Noua lucrare a p. vicariu V. Mangra din Orade: «Mitropolitul Sava II Brancovici» (Arad, 1906) e, înnainte de toate, o scriere de polemică împotriva p. canonic Augustin Bunea. Nu admitem judecata prietenului Bunea asupra lui Sava și nu admitem tonul p. Mangra față de înnaintașul său. Lucrarea dă și un număr de documente inedite, scoase din Istoria lui Samuil Clain ce se păstrează în manuscris la episcopia unită a Orăzii și în copie după acest manuscris la vicariatul neunit din același oraș. La sfîrșit, autorul stringe într'un apendice un număr de acte, luate din deosebite colecții. Argumentele aduse de p. Mangra pentru a dovedi vechimea atribuită de tradiție Mitropoliei ardelene, n'au valoare.

II. Reviste.

«Revista noastră» cuprinde prosă de poetele Maria Cunțan și Elena Farago și urmarea unui roman al d-nei Constanța Hodoș. O foarte armonioasă poezie de d. Hildebrand Frolo.

* N-rul 2 din «Revista politică și literară» de la Blaj se înnfățișează cu schița unui inimos preot bătrîn din vremuri, de I. Agîrbiceanu, și cu o poezie de Dafin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

III. Ziare.

În n-rul 40 din «Gazeta de Duminecă» (Șimlău), cîteva poezii populare, dintre care e frumoasă aceia ce pornește astfel:

Frunză verde foaie lată,
Dragă mi-e fata săracă,
Că cu mîna ei se 'mbracă.

«Unirea» (Blaj) începe în n-rul 42 o frumoasă descriere a întrunirii de la Brașov a Asociației și a excursiei la București, de d. I. Agîrbiceanu.

IV. Felușite.

D. Z. C. Arbore ni scrie cele ce urmează:

«Amicul mieu, răposatul Mihaî Eminescu, mi-a cetit în locuința sa de pe Calea Victoriei, de lingă Calea Griviței, începutul dramei sale *Bogdan Dragoș* pe la 1879; îmi aduc aminte că era toamnă; la cetire a fost de față și C. Bărcănescu, care încercase a ni cînta o doină, cuvintele fiind scrise de răposatul Mihaî. Această doină, zicea Mihaî, o va cînta Ana C. Bărcănescu. El luă manuscrisul lui Mihaî, ca să-l scrie pe note. Unde sînt aceste note și poezia? Nu știu.»

* Azi, Duminecă, se dezvelește, în sfîrșit, după atîta zăbavă, statuia lui Alecsandri la Iași.